

Human Rights Report February 2000

Tromjescni izvjestaj HRCC-a zasniva se na redovnim i specijalnim izvjestajima medjuvladinih i nevladinih organizacija. Cilj Izvjestaja je da pruzi sazetu analizu problematike ljudskih prava, slucajeva i trendova koji uticu na sveukupnu situaciju u oblasti ljudskih prava u Bosni i Hercegovini u toku perioda obuhvacenog izvjestajem. Za pitanja o konkretnim temama, treba se obratiti organizacijama koje izvjestavaju o njima ili HRCC-u. Molimo vas da sve informacije za koje biste zeljeli da budu ukljucene u buduce izvjestaje posaljete putem faksa na #387-71-447-420 za Lene Madsen, Sirpu Rautio ili Erica Fréjabuea, ili e-mailom na adresu lene.madsen@ohr.int, sirpa.rautio@ohr.int, ili eric.frejabue@ohr.int

- Visoki predstavnik je 29. novembra sa cijele teritorije BiH smijenio sa duznosti 22 duzносника koji su vrsili opstrukciju
- Oprezni optimizam ima osnova zbog cinjenice da se implementacija imovinskih zakona poboljsava u vecini područja u zemlji
- UNMIBH je započeo ponovnu registraciju i provjeru policajca u oba entiteta
- Znacajan broj ljudi je pritvoren u BiH na duge vremenske periode bez konacne presude
- U nesreci koju je izazvala kopnena mina u Gackom unisteno je vozilo CRS-a i dvije osobe su povrijedjene
- Sigurnosni incidenti u Stocu i Capljini- napadnute su raseljene osobe u kolektivnom centru u Capljini

Pravo na povratak/Pravo na imovinu

Opci pregled :

1. Dana 29. novembra, Visoki predstavnik je smijenio sa duznosti 22 BiH duznosnika zbog opstrukcija u implementaciji Daytonskog mirovnog sporazuma. Neki od njih su smijenjeni sa duznosti zbog opstrukcija u povratku izbjeglica i raseljenih osoba putem neprovodjenja imovinskih zakon i drugih taktika; drugi zbog toga sto licno nisu postovali odluke Doma za ljudska prava; a ostali sto su pokusali blokirati fundamentalno pravo manjina na obrazovanje. Medju onima koji su smijenjeni sa duznosti bili su i gradonacelnik Banja Luke, guverner Unsko-sanskog kantona; nacelnici Capljine i Stoca. Uz njih, smijenjena su dva sefa odjela za stambena pitanja (u Federaciji) i dva sefa OMI-ja (RS) zbog toga sto nisu implementirali imovinske zakone.
2. U domenu povrataka, fokus je sve vise bio na implementaciji imovinskih zakona, vise nego na povratcima potaknutim rekonstrukcijom i to djelimično zbog zimskih uslova ali isto tako i zbog odluka Visokog predstavnika vezanim za imovinu a koje su donesene u oktobru 1999. godine Švidi izvjestaj [HRCC-a](#) iz oktobra, stav 13Ć te odlukama o smjenjivanju sa duznosti iz novembra 1999. godine.
3. Uz vrlo teske vremenske uslove, nedostatak sredstava je i dalje ometao programe povrataka i rekonstrukcije. Velike snijezne padavine sredinom decembra (koje su rezultirale objavom vanrednog stanja u mnogim dijelovima zemlje) blokirale su povratak isto kao i isporuku pomoci u kolektivne centre i mjesta povratka. U nekim dijelovima zemlje povratak je bio blokiran i u januaru.
4. Neki incidenti vezani za sigurnost povrataka su se desili u toku perioda koji je obuhvacen ovim izvjestajem. Dana 30. novembra, u eksploziji kopnene mine do koje je doslo na putu do mjesta u koje se vracaju Bosnjaci u Gackom (RS) uništeno je vozilo CRS-a (Katolicke humanitarne organizacije) i dva clana osoblja su povrijedjena. Rezultati istrage koju je sproveo SFOR su ukazali na to da je mina nedavno postavljena vjerovatno s namjerom da

se povrijede povratnici. Cini se da se sigurnosna situacija u Capljini i Stocu ponovo pogorsava, gdje su se u toku januara desila tri incidenta usmjereni protiv povratnika uključujući paljevine, eksplozije i pljackanje kuća.

Imovinski zakoni- razvoj dogadjaja:

5. Dana 27. oktobra 1999. godine Visoki predstavnik je nametnuo amandmane na imovinske zakone u oba entiteta isto kao i instrukcije za njihovu primjenu. Švidi izvjestaj [HRCC-a](#) iz oktobra, stav 13Ć Sada je u cijeloj BiH na snazi pravni okvir za povratak izbjeglica i raseljenih osoba kao i za implementaciju odluka Komisije za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica (CRPC).
6. Dana 10. decembra 1999. godine zbog toga što neki organi nadležni za stambena pitanja nisu primali zahtjeve kao i zbog toga što neki uredi za stambena pitanja nisu funkcionirali u toku vazdusnih napada NATO-a protiv Srbije i Crne Gore, Visoki predstavnik je za još 4 mjeseca, do 19. aprila 2000. godine, u RS-u produzio rok za podnosenje zahtjeva za povrat stanova u drustvenom vlasništvu.
7. Dana 30. decembra 1999. godine zbog nedostatka povjerenja u odlucnost općinskih organa vlasti da brane javni interes u vezi sa dodjelom zemljista, Visoki predstavnik je također produzio vaznost svoje odluke od 26. maja 1999. godine kojom se zabranjuje raspolaganje državnom imovinom određenih kategorija (na primjer: drustvena imovina koje se koristi za kulturne potrebe ili vjerske sluzbe, za stambene, poslovne ili poljoprivredne svrhe) do 30. juna 2000. godine. Ova odluka se primjenjuje u cijeloj BiH.
8. U novembru i decembru 1999. godine s ciljem da se osigura da organi nadležni za stambena pitanja implementiraju nove zakone nametnute u oktobru 1999. godine, na cijeloj teritoriji RS-a, međunarodne

organizacije su organizirale osam seminara za obuku u oblasti imovinskih zakona za sefove ureda organa nadleznih za stambena pitanja u RS-u. Na ovim seminarima obuke iz oblasti imovinskih zakona date su instrukcije vezano za njihovu primjenu, te je pruzena mogucnost da zvanicnici koji se bave ovim pitanjima razjasne pitanja koja izazivaju zabrinutost. Ministarstvo prostornog planiranja iz Federacije je organiziralo slicne seminare za organe nadlezne za stambena pitanja u Federaciji.

(Kopije Odluka Visokog predstavnika se mogu naci na OHR web stranici: <https://www.ohr.int>)

Implementacija imovinskih zakona:

9. U toku perioda koji obuhvaca ovaj izvjestaj u nekim dijelovima BiH uocen je pozitivni razvoj dogadjaja u oblasti obrade zahtjeva za povrat imovine i implementiranju odluka vezanih za povrat imovine ukljuccujuci i CRPC odluke. Ovo se djelomicno moze pripisati upornim zahtjevima medjunarodne zajednice upucenim politickom rukovodstvu Federacije i RS-a da se imovinski zakoni moraju implementirati. Takodjer, mozda je na to utjecala i odluka od 29. novembra o smjenjivanju 22 zvanicnika koji su vrsili opstrukciju.
10. Pa ipak, znacajan broj organa nadleznih za stambena pitanja (posebno u kantonima 7,8 i 10) nisu ucinili napredak u obradi zahtjava za povrat nekretnina, i privatnih i drustvenih stanova. Neki organi nadlezni za stambena pitanja, kao i sudovi (na primjer u Mostaru gdje 300 delozacija bespravnih korisnika jos uvijek nije izvrsereno) neosnovano tvrde da ih nedostatak alternativnog smjestaja za privremene korisnike sprecava da implementiraju ove zakone. U Zivinicama su sudije izdale sudske naloge o odlaganju izvrsenja naloga o delozaciji koje su izdali zvanicnici nadlezni za stambena pitanja. Ovo je u suprotnosti sa Odlukom Visokog predstavnika od 27. oktobra da zalba ne odlaze

izvrsenje provostepne odluke. To je isto tako u suprotnosti sa cinjenicom da sudovi vise nemaju nadleznost da odlucuju u slucajevima o ponovnom stupanju u posjed imovine. Aktivnosti poput ovih i dalje sprecavaju povratak raseljenih osoba i izbjeglica.

11. **Budzeti ureda nadleznih za stambena pitanja/OMI-ja su i dalje nedostatni:** Medjunarodna zajednica je i dalje ukljucena u postupak financiranja lokalnih organa vlasti nadleznih za stambena pitanja. Budzeti cija je revizija izvrsena nisu bili dovoljni da se obezbijede resursi za ispunjavanje obaveza u implementaciji imovinskih zakona i osiguranja privremenog rjesenja za one koju su raseljeni a bez krsenja prava drugih.
12. **Pravilo Privremene izborne komisije broj 7.16:** Medjunarodna zajednica je poduzela razlicite mjere i inicijative u nastojanju da se unaprijedi implementacija imovinskih zakona. Dana 20. januara, Privremena izborna komisija (PIK) je odlucila da je devet kandidata nepodobno da se kandiduje na slijedecim izborima (8. april 2000. godine) jer su odbili da se isele iz imovine koju trenutno koriste uprkos administrativne odluke koja to od njih zahtijeva.
13. Ova odluka je donesena u skladu sa Pravilom broj 7.16 Privremene izborne komisije koje je usvojeno u decembru 1999. godine. Ovo pravilo omogucava da PIK skinе kandidate sa kandidatskih lista i to kandidate koji odbiju da isele iz imovine u roku koji je odredjen u CRPC odluci, administrativnoj odluci ili sudskoj odluci. Medjutim, uticaj ove mjere je ogranicen jer, u sustini, ona kaznjava samo kandidate iz opicina u kojima se ostvaruje najveci stepen implementacije imovinskih zakona; na primjer iz onih opicina u kojim se zaista izdaju rjesenja po zahtjevima za stupanje u posjed imovine. U onim opcinama u kojima se uopce ne izdaju rjesenja, ne moze se skinuti niti jedan kandidat, cak iako se u nekim slucajevima radi o osobama koje su odgovorne za to sto opicina ne implementira imovinske

zakone.

14. **Napredak u prisilnim iseljenjima:** UNMIBH je usmjerio svoje napore na to da se osigura da lokalna policija izvrsava prisilna iseljenja te da sami policajci ne krse imovinske zakone i Aneks 7. U vezi s tim izvrsena je znacajna delozacija bespravnog korisnika (Bosnjaka) u **Crkvicama** (Zenicko-dobojski kanton), omogucavajuci povratak pripadnika manjine (bosanski Srbin) u njegovu privatnu imovinu. Delozacija je izvrsena 13. decembra 1999. godine uprkos protesta otprilike 150 osoba koje je mobilizirala "Organizacija za zastitu ljudskih prava privremenih korisnika". Vrsilac duznosti sefa policije u Zenici, cetiri zvanicnika kantonalnog Ministarstva unutrasnjih poslova, pedeset policajaca i pripadnici jedinice za podrsku su stigli na mjesto delozacije. Policajci su udaljili otprilike pedest demonstranata i uhapsili petnaest, na silu otvorili vrata i uhapsili bespravnog korisnika i njegovu suprugu. Takva akcija bez presedana koju je poduzela lokalna policija predstavlja korak ka ohrabrenju daljnih povrataka manjina u područje Zenice. Uz to, ona je posluzila kao sredstvo za odvraćanje ostalih koji bi se mogli odluciti da sprecavaju povratak manjina te sluzi za primjer ostalim policijskim upravama.
15. **Policajci kao bespravni korisnici:** U novembru 1999. godine, UNMIBH je pokrenuo projekat sa ciljem da se sprijeci bespravno koristenja imovine od strane policajaca te da se istovremeno omoguci povratak policajcima u svoje predratne domove, ukoliko to oni zele. Identificirano je 15 zaposlenih Ministarstva unutrasnjih poslova u Kantonu 9 koji nisu imali dokumenta kojima se dokazuje njihovo pravo na koristenje imovine u kojoj sada borave. Do 5. februara, jedanaest zaposlenih je vratilo kljuceve organima nadleznim za stambena pitanja. Ostala cetiri slucaja se i dalje istrazuju iako su dva korisnika vec stavila do znanja da ce iseliti iz prostorija cim to od njih zatraze organi

nadlezni za stambena pitanja. .

16. Jos jedan primjer poboljsane implementacije imovinskih zakona dolazi iz regije **Doboj**. Od novembra 1999. godine UNMIBH/IPTF su zajednicki delegirali specijalnog savjetnika u lokalnom uredu MRDP-u (Ministarstvo za izbjeglice i raseljena lica). Ova inicijativa je poduzeta zbog toga sto se imovinski zakoni nisu nikako implementirali. Nije bilo prisilnih iseljenja i organi vlasti su u rijetkim slucajevima vrsili procjene imovine. Medjutim, od pocetka projekta uspjesno je izvršeno preko 60 delozacija od kojih se 43 odnosilo na imovinu pripadnika manjina. Posebna saslusanja su uspostavljena za privremene korisnike u cilju pojasnjavanja krivicnih posljedica i omogucavanja mirnih delozacija. Medjunarodne organizacije koje se bave implementacijom imovinskih zakona (OSCE, UNHCR i UNMIBH) su pratile organe Ministarstva za izbjeglice i raseljena lica na terenu radi vršenja procjena. Oni su isto tako omogucili redovne sastanke sa obe strane IEBL-a (medjuentitetske linije razgranicenja) da se razgovara o mogućnostima dvosmjernog povratka.
17. **Vecina Bosnjaka jos uvijek zeli da se vrati u predratne domove navodi se u studiji CRPC-a/UNHCR-a:** Komisija za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica (CRPC) i Visoki komesarijat za izbjeglice UN-a (UNHCR) su u novembru 1999. godine objavili podatke ankete (koju je provela CRPC) o opredjeljenju i namjerama raseljenih lica i izbjeglica. Anketa je provedena medju vise od 3.000 ispitanika na cijelom području Bosne i Hercegovine, u Hrvatskoj i Saveznoj Republici Jugoslaviji. Od ispitanika je traženo da se izjasne o tome gdje bi najviše zeljeli da ostvare svoja imovinska prava i koji faktori uticu na njihov izbor.
18. Istrazivanje potvrđuje da vecina ispitanika jos uvijek zeli da se vrati u domove u kojima su živjeli prije rata. Rezultati otkrivaju da oko 61% od svih ispitanika zeli da se vrati u svoje predratne domove. U Bosni i

Hercegovini 76% ispitanika koji trenutno zive na prostoru Federacije i 34% ispitanika koji trenutno zive na prostoru Republike Srpske zele da se vrate u svoje predratne domove. 76% od svih ispitanih raseljenih lica-Bosnjaka, 73% Hrvata i 36% Srba su naveli svoju opredijeljenost da se vrate u predratne domove. 54% izbjeglica u Hrvatskoj i 49% izbjeglica u SRJ je izrazilo zelju da se vrati u svoje predratne domove.

19. Vecina svih ispitanika (59%) koji su izrazili zelju da se vrate je navela kao glavni motivirajuci faktor jednostavnu cinjenicu da je to "njihov dom". Drugi najcesci faktor koji su naveli oni koji zele da se vrate je taj da je trenutna stambena situacija neprihvatljiva. Prema studiji, jedna od glavnih prepreka za povratak koju su naznacili ispitanici je licna sigurnost i sigurnost imovine. Vecina (58%) svih ispitanih koji su izrazili zelju da prodaju, zamijene ili daju u zakup svoju imovinu je navela da bi se vratili ako bi lokalne vlasti garantirale njihovu sigurnost ili ako bi se vratili njihovi predratni susjedi. Ekonomski faktori takodjer uticu na opredijeljenje za povratak. 21% svih ispitanih koji su izrazili zelju da prodaju, zamijene ili daju pod zakup svoju imovinu je navela da bi se vratili ako bi imali mogucnost zaposljavanja.
20. Studija zavrsava sa zakljuckom da se imovinski zakoni moraju striktno implementirati kao pitanje od absolutnog prioriteta u cilju znacajnog poboljsanja procesa povratka i pronalazenja postojanih rjesenja za vecinu raseljenih lica. Konkretna materijalna podrska se treba obezbijediti putem fleksibilnih mehanizama financiranja kako bi se pomoglo izbjeglicama i raseljenim licima da ostvare svoja opredijeljenja (bilo da je to povratak ili integracija u lokalnu zajednicu). (Istrazivanje je provedeno prije nego sto je Visoki predstavnik izvrsio izmjene i dopune pravnog imovinskog okvira svojim odlukama od 27. oktobra 1999. godine.)

Pravo na povratak / Posjete, povratak i incidenti vezani za povratak

ŠOvaj dio se fokusira na informacije u vezi sa povratkom koje su znacajne sa aspekta ljudskih prava

Republika Srpska:

22. U novembru 1999. godine otpoceo je povratak 22 porodice u selo Nevacka u opcini **Han Pijesak** (istocni dio Republike Srpske) gdje im se obnavljaju kuce, a 29 porodica se vratilo u selo u blizini **Cajnica**. Raseljena lica-Bosnjaci su dva puta posjetili opicinu **Sokolac**. Oko 160 ljudi je posjetilo selo Knezinu, a 145 ljudi je posjetilo predratne domove u prethodno multietnickim selima Pedise i Preljubovici. Nije bilo nikakvih izvjestaja o incidentima.
23. Pored napada na vijecnika Bosnjaka u Srebrenici koji se dogodio 9. oktobra Švidjeti [HRCC](#) Izvjestaj iz oktobra 1999. godine, tacka 2Ć, i napete atmosfere koja je uslijedila nakon napada, pocetkom novembra je organizirana posjeta (druga) selima Suceska/Bektici u opcini Srebrenica. 24. decembra je takodjer izvršena posjeta Srebrenici u organizaciji Swedish Immigration Board-a. Ova posjeta, u kojoj je ucestvovalo 14 izbjeglica, je prosla bez incidenata. Posjetiocu su sa lokalnim vlastima razgovarali o povratku u rubna sela. Pitanja sigurnosti koja brinu bosnjacke vijecnike su u januaru ublazena posto je IPTF uspostavio stalni ured u Srebrenici i izradjen je plan sigurnosti.
24. Pored tenzija i incidenata u Zvorniku u oktobru 1999. godine, koji ocigledno nisu bili u vezi sa manjinskim povratkom Švidjeti [HRCC](#) Izvjestaj iz oktobra, tacke 5 i 6Ć, nije bilo povećanih tenzija u selima u koje je izvršen povratak. U decembru 1999. godine otpocele su zajednicke (Bosnjaci/bosanski Srbi) aktivnosti na ciscenju kuca u nova tri sela za povratak. U decembru je takodjer u centru grada izvršeno prvo vracanje u posjed stanja pripadnika manjinskog naroda. Nakon ispaljenog

hica ispred vanjskih vrata stana (za koje se ispostavilo da je bilo bezopasno), Bosnjak je odlucio da napusti stan, ali se u medjuvremenu vratio. Krajem januara iseljeno je 11 stambenih jedinica koje pripadaju Bosnjacima, ali su samo dvije vracene u posjed. Povratak u posljednje prazno selo u opncini Zvornik, Kula Grad i dva druga sela je poceo 24. januara, tako da ukupan broj sela za povratak iznosi 65. Nije bilo nikakvih negativnih reakcija na ove aktivnosti na ciscenju kuca. Krajem januara su takodjer otpocele aktivnosti na ciscenju kuca u susjednoj (nepriznatoj) opncini **Milici**.

25. Povratak Bosnjaka u **Kopace** je i dalje blokiran. Nekoliko raseljenih lica je ustalo u kampu na medjuentitetskoj liniji razgranicenja u blizini Srpskog Gorazda, nadajuci se povratku u svoje domove. Lokalne vlasti su ponovo u novembru zaustavile radove na obnovi 7 bosnjackih kuca u Kopacima/Srpsko Gorazde. Medjutim, u januaru je odrzan konstruktivan sastanak u vezi sa povratkom u Kopace izmedju relevantnih entitetskih ministara i raseljenih lica tokom kojeg je RS ministar za izbjeglice i raseljena lica obecao da ce raseljenim licima uskoro biti omogucen povratak.
26. Izvijesteno je o incidentima u **Derventi** (sjeverni dio RS) ciji su cilj bili povratnici pripadnici manjinskih grupa (Bosnjaci i bosanski Hrvati), od kojih se posljednji desio u novembru. Lokalna policija sporo obavlja istragu. Pored teskih vremenskih uslova i cinjenice da su im kuce dijelom unistene, oko 25 bosanskih Hrvata se vratilo u selo Cardak u opncini **Modrica**.
27. U januaru 2000. godine grupa Bosnjaka-raseljenih lica je otpocela sa aktivnostima na ciscenju kuca u Kotorskom, opcina **Doboj**, izvodeci radove na pristupnoj cesti do sela gdje se nalaze njihove neuseljene porusene kuce. Ove aktivnosti su izvrsene bez incidenta i situacija u Kotorskom, gdje zivi oko 450 raseljenih Srba, je ostala mirna.

28. I pored zimskih vremenskih uslova, povratak se nastavlja u podrucje **Novog Prijedora**. Sa zavrsetom rekonstrukcije, broj povratnika se povecava. Glavno pitanje koje brine povratnike je nedostatak sredstava za opravak elektro odnosno vodovodne mreze.

Federacija:

29. U januaru su organizirane ohrabrujuce posjete Ilijasu (kraj Sarajeva) od strane bosanskih Srba koji su trenutno raseljeni u sjeveroistocnoj Bosni (npr. Zvornik, Brcko, Bijeljina, Vlasenica). Posjetioci su poduzeli preliminarne administrativne korake u pravcu pokretanja procesa povratka.
30. U novembru je doslo do izvjesnih pomaka u povratku Bosnjaka i Srba i u kanton 7 (ukljuccujuci **Capljinu, Mostar**) i kanton 6. Nije bilo izvjestaja o incidentima. Relativno veliki broj Srba se vratio u **Bugojno** (119 samo u novembru) i odredjeni broj se vratio u **Travnik**. Oko 50 Bosnjaka iz Bugojna se vratio u razna sela u općini **Jajce** i Gornji Vakuf, a oko 30 porodica se vratio u **Vitez** (u kantonu 6). Zbog nepovoljnih vremenskih uslova, u decembru se desio samo jedan povratak u ovo podrucje kojom prilikom se oko 60 Bosnjaka vratio u sela Klek i Kucani u općini **Prozor-Rama** pod veoma teskim uslovima i suprotno savjetu medjunarodne zajednice
31. Ozbiljan incident se desio 26. decembra u selu Krcevine, općina **Capljina** kada su cetiri nepoznata lica silom usla u kolektivni smjestaj, maltretirali povratnike, polomili namjestaj i nanijeli lakse povrede jednom licu. Povratnici su iz straha napustili smjestaj i selo.
32. Bosnjacka kuca u Kablicima, općina **Livno** je srušena 12. oktobra od eksplozije bombe. Kucu su obnovili UNHCR/UMCOR.
33. Povratak Bosnjaka u općinu **Orasje**, ukljuccujuci Vukosavlje, je nastavljen bez incidenata. Medjutim, izgleda da su lokalne vlasti veoma zabrinute zbog povecanog broja manjinskih povrataka.

34. Organizirana posjeta koju je 35 bosanskih Srba raseljenih lica izvrsilo 11. decembra **Zivinicama** je izazvala zetoke reakcije od strane bosnjackih raseljenih lica iz Srebrenice, ocigledno kao posljedica prikazivanja dokumentarnog filma o padu Srebrenice prethodnu noc na televiziji. I pored ozbiljnog incidenta, cini se da su vlasti u Zivinicama odlucne po pitanju manjinskog povratka i poduzete su odredjene mjere u cilju sprecavanja dalnjih incidenata.
35. Povratnici u spornom granicnom području **Tiskovac** (opcina **Bihac**) se suocavaju sa drugom zimom bez slobode kretanja, sigurnosti i pristupa socijalnim sluzbama. Zima i lose vremenske prilike cine da je pristup selima moguc samo pjesice, a nedostatak hrane i osnovnih potrepstina predstavljaju glavna pitanja koja brinu povratnike od kojih su vecina stariji ljudi.

Vladavina zakona – policija i sudstvo

Policija:

35. **Registriranje policijskog osoblja:** UNMBIH se angazirala na obimnom projektu registriranja i provjere svih lica u BiH za koje su entitetski ministri unutrasnjih poslova naveli da obavljaju policijsku duznost. Projekat je iniciran kako u cilju implementiranja Okvirnog sporazuma o restrukturiranju policije, reformi i demokratizaciji u Republici Srpskoj iz decembra 1998. godine, tako i zbog stalnog nedostatka odgovornosti osoblja zaposlenog u BiH ministarstvima unutrasnjih poslova. RS i Federalno ministarstvo unutrasnjih poslova su u aprilu odnosno septembru 1999. godine pripremili liste sa imenima lica.
36. Po zavrsetku registriranja, testiranja i provjere biografskih podataka, UNMBIH/IPTF ce privremeno ovlastiti ona lica koja ispunjavaju uslove da obavljaju policijsku duznost i dodijelice im UNMBIH/IPTF iskaznice. Proces registriranja za osoblje iz Centralne javne bezbjednosti Foca, kantona 9 i kantona 6 je

proveden tokom protekla tri mjeseca. U Foci je registrirano 472 lica, ali su nakon testiranja i provjera biografskih podataka 459 lica dobila ovlastenje da obavljaju policijsku duznost. U kantonu 9 registrirano je 1557 lica i provjere biografskih podataka su u toku. U kantonu 6 registrirano je 1004 lica i provjere biografskih podataka su u toku.

37. **Oduzimanje privremenih ovlastenja:** Komesar IPTF-a je 14. januara oduzeo privremeno ovlastenje za obavljanje policijske duznosti od 7 policajaca u Federaciji. Medju njima su bila cetiri policajca iz kantona 1, jedan policajac iz kantona 8 i dva policajca iz Federalne atniteroristicke jedinice. Oduzimanje je izvršeno zbog krsenja koja su se kretala od bespravnog lisavanja slobode do napada na civile u pritvoru i napada kada su bili na duznosti. U jednom slučaju kada je policajac bio pijan, ubijen je jedan civil. IPTF se odlučuje za oduzimanje ovlastenja u slučajevima kada oni koji obavljaju policijsku duznost izvrše ozbiljno krsenje ljudskih prava i/ili grubo odstupe od utvrđenih principa demokratske policije. Izvjestaji o krsenju su bili prethodno dostavljeni za ovih 7 policajaca. UNMBIH je do sada primio potvrdu da su policajci u kantonima 1 i 8 predali svoje uniforme, licno naoruzanje i UNMBIH/IPTF iskaznicu svojim ministarstvima unutrasnjih poslova odnosno odredjenom organu.
38. **Neprimjerene i uvredljive oznake koje koriste policajci:** U cilju provjere postivanja Odluke o oznakama koju je donio Visoki predstavnik u julu 1999. godine, kao i Uputstva za implementaciju koje je UNMBIH izdao nakon toga, UNMBIH je 16. i 17. novembra 1999. godine proveo istraživanje u odabranim policijskim upravama u svih deset kantona. Instrukcijom se zahtjeva da policijske uprave istaknu federalne oznake i zabranjuje koristenje neprimjereni ili uvredljivih oznaka.
39. Tokom istraživanja su pregledane 22 policijske stanice, 10 u područjima gdje većinu predstavljaju bosanski

Hrvati, a 12 u područjima sa bosnjačkom vecinom. Rezultat istraživanja je sasvim jasno pokazao da policijska administracija u područjima sa vecinskom zastupljenoscu bosanskih Hrvata uglavnom nije preduzela odgovarajuće korake u sprovodjenju odluka Visokog predstavnika i Instrukcija za sprovedbu UNMIBH-a. Na kraju su Izvjestaji o nepostivanju zahtjeva podneseni kantonalnim ministrima. Zbog stalnog nepostivanja Instrukcija za sprovedbu, Komesar IPTF-a je potom izdao izvjestaje o nepostivanju zahtjeva svim nacelnicima Policijskih uprava koji su nastavili sa ignoriranjem svojih obaveza. Kao rezultat, tokom januara 2000. godine izdato je ukupno 15 izvjestaja o nepostivanju zahtjeva policijskim sefovima u svim policijskim upravama u kantonima 7 i 10 na području gdje vecinsko stanovništvo predstavlja bosanski Hrvati.

40. **Trgovina osobama u cilju prisilne prostitucije.** Trgovina osobama u cilju obavljanja prisilne prostitucije se pojavila kao glavni problem u oblasti ljudskih prava u Bosni i Hercegovini od proljeća 1999. godine. Do kraja 1999. godine, 37 osoba koje su bile zrtve trgovine (sve zenskog roda) su dobile pomoć kako bi se vratile u svoje rodne zemlje u okviru IOM-ovog projekta o sigurnom povratku koji takodje uključuje neznatnu novcanu svotu zrtavama nakon njihovog povratka i njihovo obracanje savjetovalistima gdje je to moguce. Nekoliko novih zrtava trgovine ljudima je pronađeno u periodu od decembra 1999. godine do januara 2000. godine, uključujući i 3 maloljetnice, kojima se pruza pomoć u povratku njihovim domovima.
41. Program medjunarodne zajednice (koji obuhvata uglavnom UNMIBH, OHCHR, IOM i UNHCR) u borbi protiv trgovine ljudima je otpočeo kao odgovor na nenaklonost ili nesposobnost lokalnih organa vlasti da se pozabave ovim problemom. U vecini slučajevima, policija nije sprovedla temeljitu istragu protiv vlasnika kafica i ostalih osoba uključenih u zaposljavanje, prevoz i kretanje zrtava

trgovine ljudima i istrage protiv ovih osoba su jos uvijek rijetke. Policija je cesto propustila da osigura sigurnost i bezbjednost zrtava trgovine ljudima i vracale zrtve njihovim svodnicima. Zrtve su cesto hapsene zbog prostitutucije ili neposjedovanja odgovarajuce putne dokumentacije i prijeceno im je deportacijom. Zakonske procedure kojima su zene bile podvrgnute su u mnogim slucajevima bile sprovodjene bez postivanja osnovnih zakonskih prava poput pomoci advokata i prevodioca. Konacno, zbog nedostatka programa zaštite svjedoka u Bosni i Hercegovini tesko je zbrinuti i zaštiti zene koje se saglase da pruže dokaze protiv organizatora trgovine ljudima i ostalih ukljucenih osoba.

42. Visoki predstavnik je 26. oktobra 1999. godine izdao odluku kojom se zabranjuju bilo kakva rjesenja o odbijanju ulaska stranim gradjanima (ukljuccujuci njihovo preseljenje iz zemlje poput deportacija) bez prethodnih konsultacija sa IPTF-om dok se ne usvoji i sprovede zakon o imigraciji i azilu. Iako je Zakon o imigraciji i azilu usvojen na Parlamentarnoj skupstini u novemburu 1999. godine jos uvijek je potrebno preuzeti mnoge korake ka njegovoj implementaciji.
43. Iako je doslo do odredjenog napretka u pomaganju zrtvama trgovine ljudima, lokalni organi vlasti jos uvijek ne preuzimaju svoje odgovornosti i obaveze u potpunosti. Posebno, organi vlasti za sprovodjenje zakona moraju istraziti i progoniti krivicne elemente ukljucene u trgovinu ljudima. Takodje, neophodno je pronaci "sigurne kuce" za zrtve i svjedoke i mora biti osiguran pristup medicinskoj brizi i ostalim vrstama pomoci. Ministar za civilne poslove i komunikacije se u decembru 1999. godine obavezao da otpocne potragu za odgovarajucim objektima za smjestaj zrtvama, kao i da saradjuje sa nadleznim nevladinim organizacijama kako bi se pruzile trazene usluge.

Sudske reforme:

- 44. Znacajan broj osoba zadrzan u pritvoru bez konacne presude:** Program za ocjenu sudskog sistema UNMIBH (JSAP) je 7. februara objavio Prelazni izvjestaj o odlaganjima i pritvoru u kojem se istrazuju efekti odlaganja procesa na stvarnu duzinu pritvora optuzenih osoba protiv kojih ne postoji konacna presuda. JSAP je utvrdio da postoji znacajan broj ljudi koji su zatoceni bez konacne presude, od kojih su neki pritvoreni po nekoliko godina. Mnogi istrazeni slucajevi su bili razlog za zabrinutost da li je sudski sistem sposoban da utvrdi prioritet i hitno se pozabavi slucajevima, kao i oko efikasne primjene Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu ECHR).
45. Nakon ispitivanja situacije i u Banja Luci (RS) i u Mostaru (Fed), JSAP je zaključio da: u odredjivanju pritvora, sudovi trenutno vise uzimaju u obzir prirodu navodnog zlocina nego relevantne okolnosti i tako krse ECHR; da se neka optuzena lica, dok cekaju na konacnu presudu, nalaze u pritvoru ponekoliko godina; i da taj dugi period koji protekne izmedju podnosenja zalbe i same odluke može dovesti do produzenog pritvora. JSAP je dalje zaključio da odsustvo habeus corpus odredbe znaci da su pritvorenici efektivno kaznjeni bez presude; nepostojanje psihijatrijskih objekata u Federaciji je dovelo do toga da se osobe nalaze u pritvoru umjesto da budu pravilno lijecene; moguća odgovornost vlasti da plate nadoknade za period pritvora mogu stvoriti inicijativu da se osoba proglaši krivom; i da je nesigurnost u vezi sa jurisdikcijom drugostepenog organa koja je nastala nakon uspostavljanja medjuentiteske linije razdvajanja (IEBL) 1995. godine rezultirala time da neki slucajevi nisu rjeseni, što za posljedicu ima nastavak pritvora.
46. JSAP je dao određeni broj preporuka uključujući i to da oba entiteta moraju hitno rjesiti pitanje podjele jurisdikcije koje je nastalo uspostavljanjem IEBL-a; da vlasti u Federaciji moraju preuzeti urgentne korake da

se rjesi pitanje odredbe o uslugama onima koji zahtijevaju psihijatrijski tretman; od sudova treba zahtijevati da slucajeve rijese u nekoliko cesto zakazanih saslusanja radije no putem brojnih saslusanja u dugom vremenskom periodu; da drugostepeni sudovi trebaju donijeti odluke a ne vracati slucajeve nazad nizim sudovima; da sudski organi i advokati trebaju biti upoznati sa primjenom ECHR-a; da odgovarajuce habeus corpus procedure trebaju biti razmotrene tokom revizije krivичnih procedura u oba entiteta.

47. **Medjuentitetska pravna saradnja:** Federacija i RS odrzavaju odvojene strukture sudova i organa za krivicno gonjenje sa malo ili nimalo kontakata uspostavljenih preko entitetska linije. Iako postoje neki izolirani slucajevi gdje se uspjesno koristi Memorandum o medjuentitetskoj pravnoj saradnji potpisani 1998. godine, doslo je do malo odrzivog napretka u stvaranju izvedive i efikasne strukture za takvu saradnju. Npr., ne postoji mehanizam izmedju ministarstva unutrasnjih poslova koji bi omogucio izvrsavanje naloga za hapsenje na citavoj teritoriji BiH. Zakon koji dozvoljava advokatima da se registruju kod bilo koje advokatske komore u BiH kako bi svoje duznosti izvodili na citavoj teritoriji BiH je uvrsten u nacrt Federalnog zakona o pravnoj praksi, ali nikakve akcije u tom smislu nisu preduzete u RS.
48. **Nalozi za hapsenje, amnestija, sudjenja u odsustvu.** JSAP je u decembru 1999. godine objavio izvjestaj: "Nalozi za hapsenje, amnestija i sudjenja u odsustvu". Izvjestaj je otkrio da u Federaciji postoji nediskriminatorska primjena prakse sudjenja u odsustvu protiv osoba koje su tokom rata izbjegle sa sadasnjeg teritorija Federacije. Naknadna primjena naloga za hapsenje u svrhu izvrsavanja presude znaci da je izdat neproporcionalan broj neizvrsenih naloga protiv pripadnika manjinskih naroda. Istrazivanja u pojedinim slucajevima su potcrtala nedostatak pune primjene odredbi o amnestiji (kako onih iz zakona Federacije tako i iz Opceg okvirnog sporazuma

za mir). Uoceni su ozbiljni problemi u vezi sa postivanjem registriranja izdatih i povucenih naloga za hapsenje kao i sa komunikacijom izmedju sudova i kantonalnih ministarstava unutrasnjih poslova koji su u nekim slucajevima rezultirali time da se optuzene osobe, i nakon njihovog oslobođanja, traže radi hapsenja. Izvjestaj je takođe otkrio da ne postoji medjuentitetska saradnja u smislu izvršavanja vezecih naloga za hapsenje što je pomoglo stvaranju sigurnog raja za kriminalce u oba entiteta.

49. Izvjestaj je utvrdio da su problemi sistemske prirode (nedostatak odgovarajuće procedure, nefleksibilnost pravila, itd.) ili političke (nedostatak medjuentitetske saradnje). On je dokumentovao da napori ka rjesavanju ovih pitanja moraju biti preduzeti na razlicitim nivoima. Izvjestaj predviđa da odgovarajuća implementacija novih zakona o amnestiji treba otkloniti najteže poteskoce za ubuduce ali i savjetuje da treba uspostaviti odgovarajući sistem sirom zemlje da bi se osiguralo da kriminalci budu dovedeni pred lice pravde i da prevlada vladavina prava.
50. **Federacija usvojila Zakon o amnestiji:** Novi Federalni zakon o amnestiji je stupio na snagu u Federaciji 11. decembra 1999. godine. Ovaj Zakon daje mnogo siri amnestiju od one koju zahtijeva Opci okvirni sporazum o miru dozvoljavajući amnestiju skoro svim osobama koje su pocinile zlocine izmedju 1. januara 1991. godine i 22. decembra 1995. godine izuzev pociniteljima izuzetno teskih zlocina poput onih protiv humanosti i medjunarodnog prava, onih definiranih statusom ICTY, kao i specifičnih zlocina u skladu sa Krivičnim zakonikom kao silovanje i ubistvo. Zakon o amnestiji RS je dopunjen u julu 1999. godine u svrhu njegovog harmoniziranja sa Opcim okvirnim sporazumom za mir. Primjena oba zakona se i dalje nastavlja.
51. **Koraci ka formiranju nezavisnog i nepristrasnog sudskog sistema:** U ovom periodu je promoviran cilj kreiranja

nezavisnog i nepristrasnog sudstva usvajanjem Zakona o sudskoj i tuzilackoj funkciji kojim se regulise odabir i smjenjivanje sudija i tuzilaca u Federaciji (Dom naroda Federacije jos uvijek treba da usvoji ovaj Zakon). RS Zakon o sudovima i sudskoj funkciji je donesen u formi nacrta i njegovo drugo citanje ce biti na narednoj sjednici Narodne skupštine RS. Nakon sto budu konacno usvojeni i sprovedeni ovi zakoni ce osigurati nepoliticku, na zaslugama zasnovanu, strukturu za imenovanje i smjenjivanje sudija i tuzilaca i postaviti jedinstvene standarde za njihovo profesionalno vrsenje duznosti. Domaci kreatori politike i medjunarodna zajednica su sada postavljeni pred zadatak izgradnje osnove za novu strukturu kako bi osigurali da im budu pruzena odgovarajuca sredstva za vrsenje njihove funkcije.

52. **Zlocini sa “medjunacionalnom dimenzijom”:** Zabrinutost oko sposobnosti sudskog sistema da se efikasno pozabavi slucajevima sa “medjunacionalnom” dimenzijom, posebno prijetnjama ili nasiljem protiv povratnika i politickih manjina je dovela do vece usredsredjenosti na dostupna sredstva da bi se poboljsalo krivicno gonjenje takvih zlocina. Shodno tome, nametnuti Zakon o dopunama i izmjenama Zakona o Vrhovnom суду Federacije uspostavlja sudsko vijeće u okviru Vrhovnog суда Federacije koje treba suditi u posebnim slucajevima ozbiljnih “federalnih zlocina”. Paralelno sa ovim naporima Zakon o federalnom tuzilastvu je dopunjeno kako bi osiguralo efikasno krivicno gonjenje takvih zlocina. Pokazalo se da je tesko sprovesti ove izmjene, kako politicki tako i pravno. Medjunarodna zajednica stoga treba osigurati da ova tijela imaju poziciju i sredstva koja im trebaju da adekvatno obavljaju svoje funkcije.
53. **Izvrsavanje presuda:** Izvrsavanje presuda i odluka ostaje problematicno i iz politickih i iz materijalnih razloga. Zakon o sudskoj policiji u Federaciji, koji je stupio na snagu vec 1996. godine, nije znacajno promijenio

situaciju. Sudska policija u Federaciji je aktivna u samo tri od deset kantona. Odgovarajuci zakon jos uvijek ne postoji u RS. Stoga je neophodno uraditi novi zakon kojim bi se odredile efikasne sankcije za neizvrsavanje presuda i sudskih odluka u oba entiteta.

54. **Sudovi za prekršaje:** Diskrecija i nedostatak potrebnih pravnih jamstva koji karakteriziraju sistem sudova za prekršaje ostaje razlog za zabrinutost. U osnovi, razmatraju se dva alternativna pristupa: (1) reorganiziranje i usmjeravanje sudova za prekršaje da bi se osiguralo da ispunjavaju osnovne standarde prava i ljudskih prava, ili (2) ukidanje sudova za prekršaje ili njihovo integrisanje u sistem regularnih sudova.
55. **Reforma zatvora:** Medjunarodna zajednica je nastavila da hitno zahtijeva reformu zatvora zajedno sa reformom sudstva u oba entiteta. Ocjena zatvorskih uslova sirom BiH koju je napravilo Vijeće Evrope 1998. godine (i njen nastavak od strane OHR-a u zadnjem kvartalu 1999. godine) ukazuju da se situacija polako poboljsava i da su osnovni standardi ljudskih prava obicno ispostovani. Postoje ipak strukturalni i organizacioni problemi sa kojima se suocavaju zatvorske sluzbe. Vijeće Evrope i ministarstva pravde oba entiteta su se slozili da uspostave zajednicki Upravni odbor o reformi zatvora. Takodje aktivnosti u nadgledanju zatvora koje sprovodi medjunarodna zajednica se moraju nastaviti da bi se osiguralo njihovo podlijeganje medjunarodnim standardima.

Pravo na fer sudjenje

Sudjenja za ratne zlocine pred domaćim sudovima :

57. **Djedovic:** Ponovno sudjenje Djedovicu se konacno blizi kraju. Djedovic, po nacionalnosti Bosnjak i istaknuti vodja DNZ-a, osudjen je na prvostepenom суду за ratni zločin protiv civilnog stanovništva na kaznu od 10 godina zatvora. Nakon cijelog niza saslusanja na судu,

uključujući i saslušanje svjedoka koji trenutno zive u Hrvatskoj a koje je obavljeno u Rijeci, očekuje se da će se datum za iznosenje završne riječi odrediti na sljedećem saslušanju koje je zakazano za 23. februar. Ostala sudjenja s dimenzijom ljudskih prava

Ostala sudjenja s dimenzijom ljudskih prava :

58. **Golubovic:** Nakon mnogo odlaganja i proceduralnih komplikacija, izgleda da je Visi kantonalni sud u Mostaru počeo da se bavi sustinom slučaja Golubovic, koji se tice ubistva četveroclane srpske porodice u junu 1993. Međutim, nedavno su tri osobe od sest osumnjičenih amnestirane za svoje uloge u tome. Ove tri osobe nisu optuzene za ubistvo nego za to što nisu svojim nadredjenima javili za ovaj dogadjaj i što nisu preduzeli radnje na sprecavanju pucnjilaca da pocine ovo krivично djelo. Ovakva primjena federalnog zakona o amnestiji je upitna i u fazi je revizije.
59. **Knezević:** Dana 16. decembra 1999. godine, Vrhovni sud Republike Srpske je odbacio zalbu koju je ulazio javni tužilac Srpskog Sarajeva. Tužilac je ulazio zalbu nakon što je Okrugli sud Sarajevo u avgustu 1998. godine oslobođio svih sest optuženih za ubistvo Srdjana Knezevića, zamjenika nacelnika Centra javne sigurnosti Pale. Okrugli sud je u svojoj odluci objasnio da je dobar dio dokaznog materijala protiv optuženih pribavljen 'pod sumnjivim okolnostima', te da su policajci koji su bili uključeni u istragu vrsili mucenje i maltretiranje nekoliko svjedoka i osumnjičenih. Ovakva odluka je u skladu sa rezultatima istrage Ureda za ljudska prava UNMIBH-a, koji je utvrdio da su policajci RS na nezakonit način lisili slobode četrnaest osumnjičenih i svjedoka i da su ih podvrgli mucenju i maltretiranju u periodu do deset dana, tjerajući nekoliko pritvorenika da potpisu priznanja i daju inkriminirajuće izjave (vidjeti Javni izvjestaj HRO UNMIBH 1/99 Vanjski).

60. **Trbojevic**: Marko Trbojevic, sin ministra pravde RS, optuzen je za seksualno zlostavljanje tri mlade zene u Banjoj Luci u noci 27./28. avgust 1995. Sudjenje je osujetilo otprilike 15 pogresnih pocetaka. Sudjenje je konacno pocelo ozbiljno 24. decembra 1999. godine i jos traje. Postupak je politicki nabijen: ministar pravde je sam zastupao svoga sina u prvoj fazi postupka.
61. **Vikalo**: Bivsi premijer tuzlanskog kantona, Hazim **Vikalo**, suocen je sa optuzbama za korupciju za vrijeme kada je vrsio duznost tokom 1997. i 1998. godine. Sudjenje je pocelo u novembru 1999. i jos traje. Slucaj Vikalo je prvi slucaj korupcije/prevare protiv relativno visokog javnog duznosnika koji je dozivio pomak. Ovaj slucaj je slican slucaju Alagic koji se trenutno vodi u Sanskom Mostu. U ova slucaja krivicna prijava je podnesena protiv optuzenih zbog zloupotrebe sluzbenog poloza.

Medjunarodni sud za ratne zlocine

61. **Hapsenja optuzenih za ratne zlocine**: Dana 20. decembra 1999. godine, SFOR je zadrzao Stanislava **Galica**, penzionisanog general-majora Vojske Republike Srpske u Banjoj Luci. Stanislav Galic je optuzen za cetiri tacke optuznice po osnovu licne krivicne odgovornosti i komandne odgovornosti i tri tacke po osnovu krsenja zakona i obicaja rata na duznosti komandanta 'Romanijskog korpusa' Vojske Republike Srpske u periodu izmedju 1992. i 1994. godine. Optuzba se odnosi na namjerno provodjenje akcija granatiranja i pucanja snajperom na civilno stanovnistvo u Sarajevu od strane snaga koje su bile pod njegovom komandom.
62. Zoran **Vukovic** je zadrzan od strane SFOR-a u Foci 23. decembra. Optuznica protiv Vukovica se zasniva na osam tacaka, cetiri za zlochin protiv covjecnosti i cetiri za ratni zlochin. Optuznica je pokrenuta juna 1996. Dana 25. januara, u Visegradu je SFOR zadrzao Mitra **Vasiljevica**. Optuzba Vasiljevica je potvrdjena i zapecacena 26.

oktobra 1998. godine. On je optuzen za sedam tacaka po osnovu licne krivice odgovornosti za zlocin protiv covjecnosti i sedam tacaka po osnovu krsenja zakona i obicaja rata za navodno ucesce u masovnim ubistvima, mucenju i drugim vidovima okrutnog tretmana bosansko-muslimanskog stanovnistva, ukljucujuci zene, djecu i starije osobe, na podrucju Visegrada u istocnom dijelu Bosne i Hercegovine, tokom maja 1992. godine i oktobra 1994.

63. SFOR je ukupno uhapsio sedamnaest (17) navodnih ratnih zločinaca u BiH. Dvadeset osam (28) ih je još na slobodi, uglavnom na području Republike Srpske, a trideset pet (35) osoba je u pritvoru u objektima Medjunarodnog tribunala u Hagu.
64. **Odluka u slučaju Kupreskic i ostali:** Dana 14. januara Sudsko vijeće Medjunarodnog tribunala (ICTY) izdalo je odluku u slučaju Kupreskic i ostali. Ovaj slučaj se odnosi na masakar pocinjen 16. aprila 1993. godine u Ahmici (Srednja Bosna). Od sest optučenih bosanskih Hrvata jedan je oslobođen, dok je ostalih pet osudjeno na zatvorsku kaznu od 6 do 25 godina. Ovo je prvi put da je Sudsko vijeće imalo priliku da definira sastavni element termina 'progon' prema članu 5 (h) Statuta kao 'tesko ili flagrantno uskracivanje, na osnovama diskriminacije, fundamentalnog prava koje se garantuje medjunarodnim običajnim ili ugovornim pravom, koje doseže isti nivo tezine kao i drugi akti zabranjeni članom 5 (f) Statuta'. (...) "Postojanje potrebe krivice namjere se vidi u namjeri diskriminacije, napada na lica po osnovu njihove rasne ili vjerske pripadnosti ili političke pripadnosti kao i saznanja o rasprostranjenoj ili sistematskoj prirodi napada na civile". Bosanski Hrvati u Vitezu i Mostaru su organizirali mirne demonstracije protestirajući protiv takve odluke.
65. **Glavna tuziteljica Haskog tribunala, Carla Del Ponte, osudila je aktivnosti bosanskih Hrvata koje su usmjerenе protiv Tribunala.** Informacije koje su pribavile

Stabilizacijske snage pod vodstvom NATO-a (SFOR) tokom operacije 'Westar' provedene u oktobru 1999. godine u zapadnom Mostaru i objavile u decembru 1999. otkrile su znacajne anti-Daytonske aktivnosti koje su provodile tajne obavjestajne službe bosanskih Hrvata, i koje su usmjerenе protiv Daytonskog sporazuma, građana BiH i međunarodnih organizacija u BiH. Prema informacijama SFOR-a, jedna od operacija je bila usmjerena na istražni tim Međunarodnog tribunala. U izjavi za javnost od 17. decembra, Del Ponte je osudila takvo ponasanje i naglasila da sve strane u Bosni i Hercegovini treba da suradjuju sa Međunarodnim tribunalom.

66. U toku decembra 1999. istražitelji Međunarodnog tribunala su proveli saslušanja sedam pripadnika VRS (Vojske Republike Srpske) u Banjoj Luci. Prema dostupnim javnim informacijama, ovi pripadnici su pristupili saslušanju dobrovoljno, uz saglasnost organa RS, nakon datih garancija da neće biti uhapseni od strane Međunarodnog tribunala.

Nestala lica

67. **UN objavljuje izvjestaj o masakru u Srebrenici:** Generalni sekretar Ujedinjenih nacija je u novembru objavio izvjestaj o Srebrenici, podnesen u skladu sa stavom 18 rezolucije Generalne skupštine br. 53/35 od 30. novembra 1998. godine. U tom stavu, generalni sekretar trazi da se izda sveobuhvatan izvjestaj koji će sadrzavati 'procjenu dogadjaja koji datiraju iz vremena uspostavljanja zasticene zone Srebrenica, 16. aprila 1993. godine, ... do ovjere mirovnog sporazuma od strane Vijeca sigurnosti prema rezoluciji 1031 (1995) od 15. decembra 1995, imajući u vidu relevantne odluke Vijeca sigurnosti i postupke Međunarodnog tribunala u ovome pogledu.' Generalna skupština je podstakla zemlje članice i druge koje se ovo tice da osiguraju relevantne informacije.

68. Uprkos mandatu UN-a da 'odvrati napade' na Srebrenicu i ostalih pet 'zasticenih zona' u Bosni i Hercegovini, u ovim zonama i oko njih je ubijeno do 20 000 ljudi, najvecim dijelom bosanskih Muslimana. Uz to, vecina od 117 clanova UNPROFOR-a koji su izgubili zivot u Bosni i Hercegovini su poginuli u zasticenim zonama i oko njih.
69. Osnovna svrha izvjestaja je da se izvrsi uvid u ulogu Zastitnih snaga Ujedinjenih nacija (UNPROFOR) u padu Srebrenice kao i u skoro zaboravljenom slucaju Zepe. U izvjestaju se također pominje kako je medjunarodna zajednica, buduci da nije djelovala odlucno u toku ovih svih dogadjanja, nasla novu snagu nakon pada Srebrenice. U izvjestaju se također dokumentuje da je nakon posljednjeg napada Srba na zasticenu zonu Sarajevo pokrenuta usredsredjena vojna akcija kako bi se osiguralo da do takvih napada vise ne dodje.
70. U pregledu razloga propasti politike zasticenih zona, izvjestaj ilustrira proces u toku kojega su se Ujedinjeni narodi nasli u julu 1995. godine suoceni sa ovim sokantnim dogadjajima. U izvjestaju se raspravlja pitanje odgovornosti, te se zaključuje da Ujedinjeni narodi moraju dijeliti tu odgovornost. Pripremanjem ovog izvjestaja, Generalni sekretar je zelio da jasno oslika vaznost koju pridaje rasvjetljavanju dogadjaja koje sudac Riad (iz Medjunarodnog tribunala o optuznicama Karadzica i Mladica za njihovu ulogu u masakrima u Srebrenici) naziva "najmracnijim stranicama ljudske historije".
71. **Ukupan broj nestalih lica u Bosni i Hercegovini:** Na datum 31. januar, prema ICRC-u (Medjunarodni komitet crvenog krsta/kriza), ukupan broj nestalih lica, cija sudbina nije poznata nakon sukoba u Bosni i Hecegovini izmedju 1992. i 1995. godine, trenutno iznosi **17 467**. Broj nestalih sa područja Srebrenice je **7 421** lice. Tokom 1999. godine lokalne komisije za traženje nestalih lica su ekshumirale oko 1 900 tijela sa oko 500 lokacija u svim dijelovima zemlje. Vecina ekshumiranih tijela,

oko 1 200, jesu Bosnjaci, nekih 580 su Srbi i 118 Hrvati.

Ekonomski i socijalni prava

72. **Zaposljavanje i nediskriminacija:** U novembru 1999. godine ILO je izdala izvjestaj u vezi sa tuzbama koje je podnio Sindikat metalkih radnika BiH i Savez nezavisnih sindikata u novembru 1998. godine, a koje se tice diskriminacije u dva velika mostarska preduzeca Aluminij i Soko.
73. Izvjestaj koji je pripremio tripartitni komitet nezavisnih eksperata koji je ispitivao ovaj slučaj – uvidja da je doslo do krsenja Konvencije br. 111 koja se tice diskriminacije u zaposljavanju i diskriminacije profesije kao i krsenje Konvencije br. 158 koja se tice zaključenja radnog odnosa. Komitet je također utvrdio krsenje Konvencije br. 81 koja se tice inspekcije rada, budući da kantonalnoj inspekciji rada kantonalno ministarstvo za socijalnu zaštitu nije dozvolilo da posjeti ovo preduzeće (iako su prema standardima ILO-a inspektorji rada imali pravo da izvrse iznenadne posjete bez prethodnog odobrenja).
74. Iako je Konvencija br. 111 stupila na snagu 1994. godine u BiH a navodi se odnose na 1992. godinu, komitet je utvrdio da “su stetne posljedice navodnih krsenja bile na snazi i nakon stupanja na snagu Konvencije br. 111”, u smislu da otpusteni radnici ni do danas nisu vraceni na posao, niti su primili zaostatke lichenih dohodaka koji im se duguju kao ni bilo kakvu nadoknadu.
75. Komitet nezavisnih eksperata je naglasio da je “primarna odgovornost svake države koja ratificira konvenciju ILO-a da osigura njeno stvarno provodjenje”, dodajući da “sto se tice Konvencije br. 111, ugradjivanje principa diskriminacije u zaposljavanju u Ustav ili zakonodavstvo, samo po sebi nije dovoljno da se osigura provodjenje tog principa u praksi; također je neophodno

osigurati garancije svim radnicima da se njihova nacionalna pripadnost ili religijska pripadnost neće smatrati razlogom za otpustanje”.

76. U svojim preporukama Komitet je pozvao Vladu BiH “da poduzme potrebne mjere kako bi se osiguralo da radnici otpusteni iz Aluminija i Sokola samo po osnovu pripadnosti bosnjackom ili srpskom narodu ili po osnovu njihove vjerske propadnosti : “dobiju adekvatnu nadoknadu za stetu koju su pretrpjeli; dobiju isplatu zaostalih plaća i svih drugih beneficija na koje bi imali pravo da nisu bili otpusteni; i da se u sto vecoj mjeri vrate na posao bez gubitka beneficija staza”. Ako je povratak na posao nemoguc, Vlada se poziva “da osigura pokretanje sluzbenog postupka prekida radnog odnosa”. Aluminij je u novembru primio na posao nekoliko lica srpske i bosnjacke nacionalnosti. Medjutim, imajuci u vidu ukupan broj zaposlenih, ovaj omjer je zanemarljiv.”
77. **Federalni Zakon o radu:** Cetvrtog februara prestao je da vazi clan 143. federalnog Zakona o radu, koji je objavljen u “Sluzbenim novinama” 5. novembra 1999. godine. Ovim clanom bila je predvidjena nadoknada za radnike koji su tokom rata poslani na cekanje a nisu ponovo zaposleni. Za one bivse radnike koji nisu bili na cekanju, ovaj clan je predvidjao rok od tri mjeseca za stupanje u kontakt s bivsim poslodavcem u cilju ponovnog uspostavljanja radnog odnosa. Ukoliko je odredjena osoba zadovoljavala uslove iz clana 143. a nije postigla dogovor s bivsim poslodavcem, on ili ona su onda imali pravo na nadoknadu. Mali broj radnika je bio upoznat s ovom odredbom jer federalna vlada nije obavijestila stanovnistvo da mogu traziti ovu nadoknadu.
78. **Sindikati i ravnopravnost polova:** Od 27. do 29. januara je u organizaciji Medjunarodne konfederacije nezavisnih sindikata u Madjarskoj odrzana konferencija zena iz Istočne Evrope. ICFTU BiH je uzeo ucesca u ovom skupu zajedno sa zenama clanovima sindikata u BiH. Posto

sindikati u BiH imaju vrlo malo članova zena (od 38 sindikata u BiH, zene su predsjednici samo tri sindikata, pri čemu nijedan od ta tri sindikata nije u Republici Srpskoj), dogovoreno je da će se zene u BiH organizovati u cilju njihove veće zastupljenosti i vrsenja rukovodečih funkcija u sindikatima.

Prava u oblasti kulture: pravo na obrazovanje

79. **Zavrsena provjera udžbenika po skolama:** OHR je objavio preliminarni izvjestaj o "provjeri udžbenika po skolama", koji je zasnovan na istraživanju koje su sirom zemlje izvršili OSCE, OHR, ECMM i SFOR-CIMIC. Cilj ovih provjera je bio da se utvrdi da li se skole pridržavaju obaveza koje su ministri obrazovanja Federacije i Republike Srpske preuzeli 20. avgusta 1999. godine. Direktori svih škola su trebali "zacrniti" sadrzaje koji su smatrani uvredljivim. Izvrsen je obilazak vise od polovine od ukupnog broja općina u BiH u cilju provjere po skolama. Utvrđeno je da je najviši stepen postivanja ostvaren u školama u kojima se primjenjuje bosnjacki nastavni plan i program, dok je stepen postivanja u školama sa hrvatskim nastavnim planom i programom bio nesto nizi. U školama koje rade po srpskom nastavnom planu i programu bio je prisutan najviši nivo djelimičnog postivanja ili nepostivanja. Provjere će se vrsiti i u narednih nekoliko mjeseci, narocito u osjetljivim područjima u Federaciji i Republici Srpskoj.
80. **Dostavljeni prateći aneksi za skolske udžbenike:** Prateći aneksi za skolske udžbenike uvezene iz Beograda i Zagreba (koji još uvijek čine većinu udžbenika koji se u upotrebi u školama u Republici Srpskoj i hrvatskom dijelu Federacije) su nakon dugog odlaganja i opstrukcije od strane srpskih i hrvatskih vlasti dostavljeni medjunarodnoj zajednici u januaru 2000. godine. Sadašnji udžbenici su problematicni jer se u njima ne pominje Bosna i Hercegovina nego SRJ i

Hrvatska. Trenutno se vrsi pregled ovih pratecih aneksa, u kojima bi se eksplicitno trebala pominjati Bosna i Hercegovina, a koji ce na kraju biti prilozeni uz udzbenike iz "nacionalne grupe predmeta".

81. **Simpozij na temu reforme nastavnog plana i programa:** U Sarajevu je 7. i 8. februara 2000. godine u organizaciji UNESCO-a i OHR-a odrzan simpozij o reformi nastavnog plana i programa u BiH. Cilj simpozija je bio da se razmotri sadasnje stanje u oblasti obrazovanja u zemlji, koja je gotovo u potpunosti podijeljena na etnickoj osnovi. Jedan od glavnih zaključaka bio je da je model nastavnog plana i programa koji najbolje odgovara trenutnim potrebama BiH svicarski model. Ovaj model podrazumijeva nastavni plan i program sa visokim nivoom koordinacije izmedju vlasti entiteta, prakticne mehanizme koordinacije, medjusobnu razmjenu informacija o promjenama i desavanjima u dva sistema, te medjusobno priznavanje svjedocanstava. Svaki konstitutivni narod bi trebao ponuditi module nastavnog plana i programa koji ce biti integrirani u nastavni plan i program ostalih, narocito u oblasti kulture i jezika.
82. **Obrazovanje u Bosni i Hercegovini – izvjestaj Vijeca Evrope za Svjetsku banku:** Izvjestaj koji je objavljen 10. novembra 1999. godine bavi se pitanjem na koji se nacin sadasjni, duboko podijeljeni obrazovni sistem u Bosni i Hercegovini moze pribliziti savremenim standardima dobre javne uprave, te postati instrumentom pomirenja umjesto faktorom podjele u Bosni. Zasnovan na opseznom istrazivanju, ovaj izvjestaj dokumentuje i daje podatke o mnogim aspektima sadasnjeg obrazovnog sistema u BiH, te razmatra pitanja kao sto su odnos broja ucenika i nastavnika, budzeti za javno obrazovanje, te nivo strucne spreme nastavnika sirom zemlje.
83. Na osnovu ovog ispitivanja, izvjestaj istice dva kljucna pitanja: potrebu proizvodnje i razmjene informacija o obrazovanju u BiH na svim nivoima sistema, te potrebu stvaranja i razvijanja zajednickih institucija i

mehanizama u BiH, usmjerenih u pravcu strucne saradnje i koordinacije izmedju konstitutivnih grupa a ne u pravcu podjele političke kontrole. U zakljucku izvjestaja se kaze da pitanja s kojima se BiH suočava u oblasti obrazovanja, iako ozbiljna, nisu nepremostiva. U izvjestaju se tvrdi da se napredak može postići ukoliko se obrazovanje prestane koristiti kao platforma za propagiranje političkih i nacionalnih ambicija.

Sloboda izrazavanja i medija

84. **Specijalni izvjestaj Ombudsmena Federacije:** Ombudsmeni Federacije Bosne i Hercegovine su u decembru 1999. godine dostavili (Parlamentu Federacije i vladu Federacije) **Specijalni izvjestaj o slobodi informisanja i zakonskom regulisanju uvrede i klevete u Federaciji BiH**. U izvjestaju se daje kratki pregled sudske prakse u Federaciji prije i poslije odluke Visokog predstavnika iz jula 1999. godine, kojom su ukinute kaznene odredbe za krivicna djela uvrede i klevete u Federaciji. Takođe je dat i kritički osvrt na **Nacrt zakona o naknadi stete prouzrokovane uvredom i klevetom** iz decembra 1999. godine, koji je predložila Vlada Federacije (koji je upućen Parlamentu Federacije na usvajanje, ali koji je Vlada povukla u januaru). U izvjestaju se na kraju daju konkretnе preporuke za modele zakona koji trebaju biti izradjeni u skladu sa međunarodnim standardima.
85. Mogućnost zatvorske kazne za krivicna djela uvrede i klevete (od 3 mjeseca do 3 godine) prema Krivичnom zakonu Federacije BiH ostala je na snazi do Odluke Visokog predstavnika u julu 1999. godine. Prema pregledu sudske prakse u Opštinskom sudu I u Sarajevu (najveći broj medija ima sjediste u centru Sarajeva, što ovaj Sud čini nadležnim sudom u mnogim slučajevima), tokom 1997. i 1998. godine bilo je ukupno 56 krivичnih slučajeva koji su uključivali uvredu i klevetu. Većina tih slučajeva pokrenuta je protiv novinara i urednika. U

toku 1999. godine pokrenuto je osam novih slučajeva protiv novinara i urednika. Većina tuzbi pokrenuta je protiv urednika sedmичnih listova "Slobodna Bosna" i "Dani". U jednom slučaju u toku 1999. godine glavni i odgovorni urednik "Slobodne Bosne" osudjen je na uvjetnu kaznu zatvora, a još se ceka na rješavanje nekoliko sudskega slučajeva.

86. U izvjestaju Ombudsmena Federacije istice se da se uprkos Odluci Visokog predstavnika kojom su ukinute krivicne kazne za ova krivica djela krivicna sudjenja nastavljuju, što je protivno cilju navedene odluke. Glavni razlog zbog kojeg se kritikuje federalni Nacrt zakona jeste da su predložene novcane kazne neprihvatljivo visoke s obzirom na materijalni položaj novinara i stampe, te da bi one predstavljale pravu prijetnju slobodi medija. Ombudsmeni Federacije su u svom izvjestaju preporučili potpuno ukidanje krivicnih djela uvrede i klevete, usvajanje zakona o građanskom postupku za nadoknadu stete, ali sa nominalnom novcanom kaznom (od 1 KM) ili mnogo nizim novcanim kaznama od onih predloženih u federalnom nacrtu, uz obavezu tuzene strane da objavi presudu kao nacin utvrđivanja cinjenica i istine.
87. **Ombudsmeni Federacije daju prioritet slobodi izrazavanja:** Gospodin Halilović je sredinom novembra imenovan na funkciju Specijalnog pomocnika Ombudsmena Federacije za medije, u okviru koje će se usredsrediti na pitanja vezana za medije u uredu Ombudsmena Federacije. On će pratiti slučajeve i intervenirati tamo gdje dodje do povrede prava na slobodu izrazavanja i kretanja profesionalnih novinara, te razmatrati aktivnosti svih institucija Federacije, Kantona i općina koje su vezane za medije. Takođe će pratiti provedbu zakona o medijima u BiH, te davati preporuke u vezi sa izradom novih zakona o medijima. Ovaj posao je od ključne vaznosti za promovisanje i zaštitu slobode medija u Federaciji Bosne i Hercegovine.

88. Helsinski komitet za ljudska prava u BiH ustanovio da je sloboda izrazavanja ogranicena: Helsinski komitet za ljudska prava u BiH je u decembru 1999. godine objavio izvjestaj pod nazivom "Polozaj medija u BiH u kontekstu ljudskih prava", u kojem se analizira stanje u pogledu slobode izrazavanja, slobode medija i položaja novinara u Bosni i Hercegovini. Helsinski komitet navodi primjere nekoliko napada na novinare i prijetnji upucenih novinarima, kao i razlicite slučajeve koji pokazuju kako je vršen pritisak na medije i novinare. Helsinski komitet u kratkim crtama definise sest razlicitih kategorija krsenja slobode izrazavanja i slobode stampe: ugrozavanje licne sigurnosti novinara i fizicki napadi, pritisci na javne medije i novinare, bliskost izvora informacija i nedostupnost informacija, zakonska regulativa, te zloupotreba medija i finansijskog položaja medija i novinara. Helsinski komitet zaključuje da je stanje u pogledu slobode izrazavanja i slobode medija tokom izvjestajnog perioda bilo vrlo tesko, te preporučuje da se sveukupna reforma medijskog sistema u BiH ubrza putem zakonske reforme, kao i putem daljeg angazmana medjunarodnih organizacija u ovim aktivnostima, uključujući i finansiranje.

Zastita ljudskih prava od strane domaćih institucija

Napredak u radu Institucija (1. novembar 1999. godine do 31. januara 2000. godine):

Reg. slučajevi	Dom za ljudska prava	Ombuds. za BiH	CRPC
Reg. slučajevi	3,613 (+646)	3848 (+267)	248,000 (to Dec 99 +appr. 21,000)
Zaključeni sluc.	429	1539 (+141)	72,800 (to Dec 99 +appr. 6,800)

Podaci u zagradama odnose se na promjene do kojih je doslo u odnosu na oktobarski izvjestaj HRCC-a. Sto se tice Doma, broj zaključenih slučajeva utvrđen je koristenjem drugacijeg sistema brojanja i stoga se nije mogao uporediti sa ranijim izvjestajima. Osim toga, CRPC je izvršio provjeru rekonstrukcije u 23,500 slučajeva.

Ombudsmen za BiH:

90. **Objavljeni izvjestaji:** Vecina slučajeva objavljenih u izvjestajnom periodu odnosi se na stambena pitanja, i to na neuvodjenje podnositaca zahtjeva u posjed stana u roku utvrđenom entitetskim zakonima. Specijalni izvjestaj u kojem se daje pregled ovih pitanja objavljen je 27. januara 2000. godine. Ombudsmen za BiH je istakla da "Iako ljudska prava podrazumijevaju mnogo vise od samih stambenih pitanja, veliki broj takvih slučajeva dokazuje da je stambeni problem ključni momenat u Bosni i Hercegovini poslije rata. U kontekstu pitanja povratka gore pomenuta politicka pozadina postaje najvidljivija, te stoga institucije koje se bave ljudskim pravima danas u Bosni i Hercegovini usmjeravaju svoju pažnju na ovo pitanje."
91. **Postivanje i sporazumno rjesavanje:** Ombudsmen za BiH je u svojim mjesecnim pregledima u toku izvjestajnog perioda navela 11 slučajeva u Federaciji koji su riješeni prije ili nakon što je odluka donesena, te 2 slučaja u Republici Srpskoj. Među tim primjerima su:
92. **U slučaju Z.D. protiv Federacije Bosne i Hercegovine nije** izvršena obavezujuća upravna odluka o uvodjenju podnosioca zahtjeva u posjed stana. Podnositac zahtjeva je uveden u posjed svog stana u roku koji je Ombudsmen za BiH dala Vladi FBiH. Ombudsmen je stoga zaključila istragu.
93. **Slučaj Dijana Brkic protiv Republike Srpske** odnosio se na prisilnu delozaciju iz njene kuće 1995. godine. Podnositac zahtjeva je od jula 1996. godine podnijela

nekoliko zahtjeva za povratak u svoju kucu, izmedju ostalog i zahtjev za prisilnu delozaciju nezakonitih korisnika, u skladu sa odgovarajucom presudom prvostepenog suda u Bijeljini od 22. januara 1997. godine, te zahtjev za povratak, u skladu sa **Zakonom o prestanku primjene Zakona o napustenoj imovini**. Zvanicnici Ministarstva za izbjeglice i raseljena lica iz Bijeljine obavijestili su Ombudsmenu za BiH da je podnositac zahtjeva uvedena u posjed svoje kuce, te je Ombudsman za BiH zaključila istragu. .

94. Tri slučaja protiv Federacije Bosne i Hercegovine odnosila su se na propust nadležnih stambenih organa da provedu odluke donesene u korist podnositaca zahtjeva i da vrate stanove u posjed istih. Ombudsman je ustanovio krsenje ljudskih prava koja su zagarantirana Evropskom konvencijom o ljudskim pravima (ECHR) i preporucio da Vlada F BiH osigura da podnosioci zahtjeva budu vraci u stanove. Vlada je u potpunosti ispostovala preporuke Ombudsmana.
95. U predmetu Verica Vuckovic protiv Republike Srpske, podnositac zahtjeva nije primila administrativno rješenje po podnosenju zahtjeva za povrat stana na kojem je podnositac zahtjeva bila nosilac stanarskog prava. Međutim, nakon što je ured Ombudsmana o ovom predmetu obavijestio Vladu Republike Srpske, nadležno Općinsko odjeljenje za izbjeglice i raseljena lica izdalo je rješenje kojim se priznaje pravo podnosioca zahtjeva da se vrati u svoj stan. Prema tom rješenju, privremeni korisnik je morao napustiti stan najkasnije do 20. decembra 1999. god. Međutim, podnositac zahtjeva i privremeni korisnik su se dogovorili da odlože ulazak podnosioca zahtjeva u posjed stana do 1. juna 2000. god. Njihov pisani sporazum je evidentiran od strane općinskog službenika. Kao rezultat ovoga je Ombudsman zaključio istragu.

(Dodatne informacije o radu Ombudsmana su dostupne na <http://www.ohro.ba/index.htm>.)

Dom za ljudska prava:

96. **Nove odluke:** Dom za ljudska prava se sastao cetiri puta tokom perioda za koji se podnosi izvjestaj i donio devetnaest odluka o meritumu a o mnogo vise predmeta donesena je odluka o prihvatljivosti ili odbacivanju. Ovi predmeti se mogu pogledati na Internet adresi Doma (<http://www.gwdg.de/čujvr/hrch/hrch.htm>) ili, kao alternativa, primjerici istih se mogu dobiti ukoliko kontaktirate Dom u ulici Musala 9 u Sarajevu, tel. (387-71) 212 – 064.
97. Ovih devetnaest odluka se odnosilo na stanarska/imovinska prava, hapsenje i pritvor/zlostavljanje, obezbjedjenje pravednog sudjenja, vjerska prava/diskriminaciju i duzinu gradjanske parnice. Za primjetiti je da slucajevi hapsenja i pritvora dodatno pojasnjavaju standarde Evropske konvencije o ljudskim pravima (ECHR) kod hapsenja i pritvora te prinudnog ili obaveznog rada (clanovi 4, 5 i 6 Konvencije). Primjeri ovih nedavno rijesenih predmeta uključuju:
98. **Mohamed Momani protiv Federacije Bosne i Hercegovine (CH/98/946):** Dom je ustanovio da nezakonito hapsenje i pritvor, kao i podvrgavanje prisilnom radu te zlostavljanje u periodu od 179 dana, bez postojanja optuzbe za prekrasaj, predstavlja krsenje clanova 3, 4 i 5 Evropske konvencije o ljudskim pravima. Dom je naredio da se sprovede istraga kako bi se pronasli oni koji su odgovorni te je naredio da se isplati kompenzacija.
99. **Sretko Damjanovic protiv Federacije Bosne i Hercegovine (CH/98/638):** Dom je ustanovio krsenje pri ponovnom sudjenju u tome sto je “rezonovanje Kantonalnog suda krajnje neadekvatno i liseno svega onog sto bi ukazivalo na pravednost,” sto je predsjedavajuci sudija sudskog vijeca koji je odbacio peticiju tuzitelja bio predsjednik Okruznog vojnog suda u vrijeme kada je tuzitelj osudjen, te da tuzitelj nije imao pravednu

sansu da podnese tuzbu Vrhovnom sudjenu protiv odluke Kantonalnog suda. Dom je naredio da ponovno sudjenje zapocne u roku od sest mjeseci.

100. **Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini protiv Republike Srpske (CH/99/2177)**: Dom je ustanovio da po zatvaranju Muslimanskog groblja 1994.god., naknadni propust Opcine Prnjavor da dopusti pokope Muslimana (bez opravdanja) predstavlja krsenje clana 9 Evropske konvencije o ljudskim pravima, sloboda religije. Dom je naredio da odluka kojom se zatvorilo groblje bude opozvana u roku od mjesec dana.
101. **Provodjenje odluka**: U toku perioda za koji se podnosi izvjestaj, Federacija Bosne i Hercegovine je ispostovala mnoge nerijesene dodjele kompenzacija, i blizu je postizanja potpunog postivanja odluka sto se tice njenih obaveza za dodjelu odsteta. Uz to, u toku perioda za koji se podnosi izvjestaj, provodjenje odluke je postignuto u predmetu D.M. protiv BiH i F BiH (slučaj povrata imovine u Livnu) putem vracanja u posjed podnosioca zahtjeva kao i potpuno postivanje odluke u predmetu Zahirović protiv BiH i F BiH (slučaj autobuske kompanije iz Livna). RS je je izvijestila da su u predmetima koji se odnose na "ugovore o koristenju stana", izmjene i dopune od dana 27. oktobra 1999.god. na zakone RS dovele do postivanja odluka i spriječile dalja krsenja. RS je također saopštila da je isplatila svoje tri nerijesene kompenzacije. Uz to, rjesavaju se predmeti vojnih stanova JNA, tako da podnosioci zahtjeva dobivaju naloge o saglasnosti za registriranje svog vlasnistva u imovinskim knjigama.
102. Međutim u predmetu Islamska zajednica u BiH protiv Republike Srpske (slučaj dzamija iz Banja Luke), nije doslo do postivanja odluke u vezi sa davanjem dozvole da se dzamije ponovno izgrade. Pored toga, nije doslo do postivanja odluka u 20 imovinskih predmeta u Gradiski, niti u predmetu Matanovic, prvom predmetu Doma, koji uključuje nestanak u RS-u. U Federaciji, za cetiri

imovinska predmeta odluke nisu ispostovane, i nisu riješeni svi predmeti koji se ticcu JNA.

KOMISIJA ZA IMOVINSKE ZAHTJEVE IZBJEGLICA I RASELJENIH LICA:

103. Do kraja 1999.god., Komisija za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica (CRPC) primila je ukupno 194. 401 zahtjev koji se odnose na 248.079 stambenih jedinica diljem BiH, a izdala je ukupno 72.801 konacnih i obavezujucih odluka. Uz to, CRPC je primila zahtjeve za provjeru ukupno 23.580 stambenih jedinica koje su agencije za obnovu odredile za popravak, uključujući sve one agencije koje se financiraju od strane EC DG1A i ECHO fondova. Sa donesenjem Zakona o provedbi odluka CRPC-a, Komisija je zamijetila izvjestan napredak u vezi sa sprovodenjem njenih odluka od strane nadleznih administrativnih organa u skladu sa njihovom obavezom prema Aneksu 7, omogućivši tako još jednom broju imaoča rješenja da vrate u posjed svoju imovinu. Međutim, preostalo je da se obavi još mnogo posla. . (*Dodatne informacije o radu CRPC su dostupne na adresi <http://www.crpc.org.ba>.*)

Buducnost institucija:

104. Narodna skupština Republike Srpske je 8. februara usvojila Zakon o ombudsmenima, kojim se uspostavlja multietnicka institucija Ombudsmana u RS. Nova stalna Institucija Ombudsmana će ispitivati krsenja ljudskih prava i neefikasan rad administracije u RS te donijeti preporuke u svrhu pozitivnih promjena. Prva tri ombudsmena će imenovati Ombudsman za BiH, po izvršenim konsultacijama sa zvanicnicima RS-a, OHR-a i OSCE-a. Zakon će stupiti na snagu kada bude objavljen u službenom listu, za sta se očekuje da će biti potrebno mjesec dana.
105. Zakonodavni organi Federacije vode raspravu o slicnom nacrtu zakona o Ombudsmanu Federacije. Nacrt zakona je

prosao prvo citanje (od dva) u Zastupnickom domu, sa unosenjem samo neznatnih promjena. Ovaj zakon će pojasniti i prosiriti postojeće odredbe u Ustavu Federacije, osiguravajući zakonodavni osnov za ovu instituciju. Zakon se trenutno nalazi pred Domom naroda u prvom citanju.

106. Zakon o drzavnom ombudsmanu je prezentiran Ministarstvu civilnih poslova i komunikacija BiH. Izrazena je siroka podrška za ovaj zakon. Zakon će biti prezentiran parlamentu BiH preko odgovarajućih kanala, iako status Vijeca ministara može odgoditi usvajanje ovog zakona.

Nevladine organizacije i civilno drustvo

106. Kuca za ljudska prava i Helsinski komitet za ljudska prava u BiH – Koalicija NV0-a u BiH "Izbori 2000": Kuca za ljudska prava i Helsinski komitet za ljudska prava u BiH osnovali su Koaliciju NV0-a koja će biti ozvanicena 25. februara 2000.god. Ova Koalicija je otvorena za sve NV0-e koji se bave izborima, ljudskim pravima, demokratizacijom, organizacijama mlađih i organizacijama zena kao i za ostale koje su zainteresirane da se aktivno pridruže aktivnostima Koalicije. Koalicija će usmjeriti svoje aktivnosti i raditi na pitanjima edukacije i motiviranja glasaca, na javnoj debati vezanoj za nacrt izbornog zakona kao i na promatranju izbora i implementaciji izbornih rezultata..

Razvoj politike

107. 25 januara 2000.god. Radna grupa za ljudska prava (HRTF) se sastala da ponovno razmotri i odobri prio prioritete za 2000 -tu godinu vezane za pitanja koja se odnose na ljudska prava u Bosni i Hercegovini. U sastavu Radne grupe za ljudska prava, kojom predsjedava Visoki predstavnik, su voditelji glavnih međunarodnih organizacija prisutnih u Bosni i Hercegovini kao i predstavnici domaćih institucija za pitanja ljudskih

prava. Na svom godisnjem sastanku, Radna grupa za ljudska prava odobrila je program prioriteta u cijem su fokusu pitanja kao sto su: imovinska pitanja, pitanja obrazovanja, zaposljavanja, penzija; vladavine zakona i transparentnosti u administraciji; te jacanja domaćih institucija koje se bave pitanjima ljudskih prava. Radna grupa za ljudska prava je konstatirala da je glavna prepreka za potpuno ostvarenje ljudskih prava u BiH i dalje opstrukcija zvanicnih organa vlasti. Radna grupa je također izjavila da svi gradjani BiH, bez obzira na njihovu etnicku pripadnost, spol ili politicko misljenje moraju očekivati ravnopravan tretman od strane organa vlasti, bilo da se radi o policijskim, pravosudnim ili administrativnim organima. (Kompletan primjerak dokumenta Radne grupe za ljudska prava pod nazivom "Prioriteti u oblasti ljudskih prava za 2000-tu godinu" su dostupni kod HRCC-a).

Dokumenti o ljudskim pravima: novembar 1999.god. – januar 2000.god.

Vijeće Evrope za Svjetsku banku: "Obrazovanje u Bosni i Hercegovini – upravljanje, financije i administracija", 10. novembar 1999.god.

CRPC i UNHCR, "Povratak, integracija u lokalnu zajednicu & imovinska prava", novembar 1999.god.

Helsinski komitet za ljudska prava u Bosni i Hercegovini, "Izvjestaj o stanju ljudskih prava u Bosni i Hercegovini, januar – decembar 1999.god.", 31. decembar 1999.god.

Helsinski komitet za ljudska prava u Bosni i Hercegovini, "Položaj medija u BiH u okviru konteksta ljudskih prava, januar – decembar 1999.ogd.", decembar 1999.god.

HRCC, Smjernice za oblast ljudskih prava.#4: "Smjernice o krivičnom gonjenju organa vlasti zbog nepropisnog izvršavanja njihovih dužnosti", 16. decembar 1999.god.

HRCC, "Prijem Bosne i Hercegovine u Vijeće Evrope" Pregled napretka # 5, 16. januar 2000.god.

UNMIBH-ov Program procjene pravosudnog sistema (JSAP), "Nalozi za hapsenje, amnestija i sudjenje u odsustvu", decembar 1999.god.

UNMIBH-ov program procjene pravosudnog sistema (JSASP), "Prelazni izvjestaj o zastojima kod pritvora:", februar 2000.god."

Ombudsmeni Federacije Bosne i Hercegovine, "Posebni izvjestaj o slobodi informiranja i zakonsko regulisanje uvrede i klevete u Federaciji Bosne i Hercegovine", 22. decembar 1999.god.

UNHCR, "Krajnje ugrozeni pojedinci: potreba za kontinuiranom medjunarodnom potporom u svjetlu teskoca vezanih za reintegriranje po povratku", novembar 1999.god.

UNMIBH, "Procedure hapsenja i privodjenja u policiju u Federaciji Bosne i Hercegovine; Rezultati mikro-kontrole IPTF-a", 4. novembar 1999.god.

Izvjestaj o Srebrenici UN-a – Izvjestaj Generalnog sekretara u skladu sa Rezolucijom 53/35 Generalne skupštine (1998), novembar 1999.god.

Organizacije-clanice HRCC

OHR: Aneksu 10 Daytonskog sporazuma, Ured Visokog predstavnika je zaduzen za koordinaciju civilnih aspekata sprovedbe mira u Bosni. OHR osigurava regionalnu prisutnost u zastiti ljudskih prava i radi u bliskoj saradnji sa ostalim agencijama koje nadgledaju stanje ljudskih prava kako bi razvio strategije i koordinirao intervencije. Za vise informacija uopste o OHR ili posebno o ljudskim pravima, molimo vas da kontaktirate:

Ured Visokog predstavnika

Emerika Bluma 1
Sarajevo, Bosna i Hercegovina
tel: 387-71-447-275

fax: 387-71-447-420
web: <https://www.ohr.int>

OSCE: Mandat OSCE proizilazi iz clana 10. Aneksa 6 Daytonskog sporazuma. Odjel za ljudska prava unapredjuje gradjanska, politicka, socijalna i ekonomska prava ukljucujuci imovinu, povratak, obrazovanje, zaposljavanje i ostala. Odjel za ljudska prava tumaci svoj mandat kako bi, inter ali, obuhvatio: nadgledanje i istrazivanje navoda o zloupotrebama ljudskih prava, kao i obuku domacih NVO. Njegovih 28 terenskih ureda i 4 regionalna centra dopustaju OSCE da osigura punu pokrivenost BiH teritorije i cine da je ova organizacija glavni ucesnik u bavljenju pitanjima koja se ticu ljudskih prava.

OSCE Odjel za ljudska prava

Dzenetica Cikma 2/4
Sarajevo, Bosna i Hercegovina
tel: 387-71-444-444
fax: 387-665-236
web: <http://www.oscebih.org>

UNHCR: Visoki komesarijat Ujedinjenih naroda za izbeglice je vodeca organizacija za implementaciju Aneksa 7 Daytonskog sporazuma koja garantuje prava raseljenih osoba na povratak u prvobitne domove. UNHCR osigurava medjunarodnu zastitu i pomoc izbjeglicama i raseljenim osobama i ostalim zainteresovanim osobama. Za vise informacija o UNHCR u Bosni i Hercegovini, molim vas da kontaktirate:

UNHCR

Unisova zgrada A
Fra Andela Zvizdovica 1
Sarajevo, Bosna i Hercegovina
tel: 387-71-666-160
fax: 387-71-470-171
web: <http://www.unhcr.ch>

UNMIBH/IPTF Human Rights Office: Ured za ljudska prava: Postojanje Medjunarodnih policijskih snaga je odredjeno Aneksom 11 Daytonskog sporazuma. Prema Rezoluciji 1088 Vijeca sigurnosti, rad IPTF obuhvata "istrazivanje ili pomaganje u istragama o zloupotrebama ljudskih prava od strane organa za sporovodjenje zakona." Glavni cilj Ureda za ljudska prava je da: istrazi krsenja ljudskih prava od strane organa za sprovodjenje zakona; određuje mјere za ispravljanje takvih krsenja i nadgleda i osigurava implementaciju korektivnih mјera. Da bi sproveo ove ciljeve, Ured za ljudska prava sprovodi istragu o ozbiljnim incidentima nesavjesnog obavljanja policijskih dužnosti i sprovodi opsezne inspekcije agencija za sprovodjenje zakona da bi se osvrnuo na uporne pojedinacne nedostatke institucija. Ured za ljudska prava se sastoji od 145 medjunarodnih policajaca i 17 pripadnika medjunarodnog civilnog osoblja, koji su rasporedjeni sirom zemљe.

UNMIBH

Mese Selimovica 69
Sarajevo
tel: 387-71-496-265
fax: 387-71-496-539

OHCHR: 25 januara 2000.god.. godine OHCHR u Bosni i Hercegovini je dio Ureda Specijalnog predstavnika Generalnog sekretara UN (SRSG, zaduzen za UNMIBH). On je usmjeren na aktivnosti u obuci o ljudskim pravima i o pitanjima spolova i diskriminacije, sa posebnim naglaskom na socijalna i ekonomski prava. On nastavlja da daje podršku mandatu Specijalnog izvjestioca Komisije za ljudska prava i učestvuje u radu OHROVOG Koordinacionog centra za ljudska prava (HRCC). Njegovo prisustvo je pravno zasnovano na godisnjim rezolucijama Komisije o ljudskim pravima, kao i na članu XIII Aneksa 6 Daytonskog sporazuma.

Office of the High Commissioner for Human Rights

Ured Visokog komesara za ljudska prava
PTT zgrada, Mese Selimovica 18
71000 Sarajevo, Bosnia
tel: 387 71 49 6402, 6403
fax: 387 71 49 6438

Office of the High Representative